

11. Шульга А. М. Триєдина природа людини та проблема її психічного здоров'я в умовах сьогодення. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві*: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науковопрактичної конференції (28 жовтня 2022 року). Львів, 2022. С. 396-401.

Reference

1. Hlaskov, E. O. (2013). Research into the process of adaptation of students to study in higher educational institutions. *Zaporizhzhia Medical Journal*, 1, 9-11. [in Ukrainian].
2. Kucheruk, O. Ya. (2010). Adaptation of first-year students to study at universities in the system of continuous training of specialists in applied mathematics. *Science and Education*, 8, 104-107. [in Ukrainian].
3. Makarov, S. Yu. P. (2019). *Psychophysiological criteria for assessing the adaptive capabilities of the body of students of higher medical education institutions under conditions of educational stress*. Candidat's thesis. Vinnytsia. [in Ukrainian].
4. Malikov, M.V., Svatiev, A.V., Bohdanovska, N.V. (2006). Functional diagnostics in physical education and sports. *Zaporizhzhia*. [in Ukrainian].
5. Lemak, M. V., Petryshche, V. Yu. (2012). *Psychologist for work. Diagnostic methods: collection*. Uzhgorod: Oleksandra Garkusha Publishing House. [in Ukrainian].
6. Romaniuk, V. L. (2022). Stress reactivity and stress resistance and mental health of the individual. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series "Psychology"*, 14, 9–15. [in Ukrainian].
7. Spirina, T., Zariuhina, Yu. (2014). Peculiarities of adaptation of first-year students to the conditions of study in a higher educational institution. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University. Series: Pedagogy. Social work*, 32, 182-184. [in Ukrainian].
8. Tretiak, T. O., Severynovska, O. V. (2016). Psychophysiological profile of first-year students in the process of adaptation to educational activities. *Scientific notes of the Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University. Series: Biology*, 2, 90-103. [in Ukrainian].
9. Chukhraieva, H. V. (2013). Study of gender features of stress resistance of police officers. *Current problems of psychology*, Vol. XII, 18, 275-291. [in Ukrainian].
10. Shamne, A. (2018). Stress resistance and features of adaptation of first-year students to the conditions of study in higher education institutions. *Psychology of stress resistance of student youth* (Pp. 140–148). Kyiv. [in Ukrainian].
11. Shulga, A. M. (2022). The triune nature of man and the problem of his mental health in modern conditions. *Mental health of the individual in a crisis society: collection of materials of the VII All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Pp. 396-401). Lviv. [in Ukrainian].

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01\(186\).27](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).27)
УДК : 378.091.313:[378.016:796.011.3]"364"

Пономарьов В.О.
кандидат педагогічних наук, доцент
Запорізький національний університет м. Запоріжжя
orcid.org/0000-0001-7289-1007
Маліков М.В.
доктор біологічних наук, професор
Запорізький національний університет м. Запоріжжя
orcid.org/0000-0001-8033-872X
Булах С.М.
кандидат юридичних наук, доцент
Запорізький національний університет м. Запоріжжя
orcid.org/0009-0000-5484-8996

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті висвітлені питання особливостей використання новітніх інноваційних методів у процесі викладання навчальної дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення» для професійної підготовки майбутніх тренерів в умовах воєнного стану. Визначені основні завдання та напрямки щодо використання інноваційних методів та засобів для ефективного засвоєння матеріалу з дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення».

На основі аналізу розвитку сучасної системи вищої освіти в Україні доведено, що використання інноваційних методів в галузі фізичної культури в цілому, та предмету «Спортивно-педагогічне вдосконалення» зокрема, потребує активізації, пошуку нових шляхів удосконалення, створення нових інноваційних технологій безпосередньо в умовах воєнного стану.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми це розробка та впровадження нових інноваційних методів навчання на заняттях з дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення», які б спрямували майбутнього тренера у напрямку набуття необхідних професійних знань, умінь і навичок, що відповідають вимогам сучасного життя. Тому проблема використання інноваційних методів викладання дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення» є актуальною в сучасних умовах воєнного стану.

Ключові слова: інноваційні методи; підготовка тренерів; факультет фізичного виховання; навчальна дисципліна; особливості викладання; методичне забезпечення.

Ponomarov V. Malikov M. Bulakh S. Use of innovative methods of teaching the discipline "sports and pedagogical improvement" in the conditions of martial law. The article highlights the issues of the features of using the latest innovative methods in the process of teaching the academic discipline "Sports and Pedagogical Improvement" for the professional training of future coaches in martial law conditions. The main tasks and directions for the use of innovative methods and means for the effective assimilation of material from the discipline "Sports and Pedagogical Improvement" are determined. It has been established that the use of such innovative methods in full makes it possible to maximally improve the teaching of the academic discipline "Sports and Pedagogical Improvement" in martial law conditions.

The academic discipline "Sports and Pedagogical Improvement" is one of the components of basic education, it is aimed, first of all, at the formation of professional knowledge and skills of future specialists in the field of physical education, improving the theoretical and practical training of students, providing opportunities for the further development of professional knowledge, self-realization in future professional activities.

Based on the analysis of the development of the modern higher education system in Ukraine, it has been proven that the use of innovative methods in the field of physical education in general, and the subject "Sports and Pedagogical Improvement" in particular, requires activation, the search for new ways of improvement, the creation of new innovative technologies directly in the conditions of martial law.

One of the ways to solve this problem is the development and implementation of new innovative teaching methods in classes in the discipline "Sports and Pedagogical Improvement", which would direct the future coach towards acquiring the necessary professional knowledge, skills and abilities that meet the requirements of modern life. Today, more than ever, Ukraine needs young qualified specialists in the field of physical education who not only possess modern knowledge, but also know how to apply them in practice. Therefore, the problem of using innovative methods of teaching the discipline "Sports and Pedagogical Improvement" is relevant in the modern conditions of martial law.

Keywords: innovative methods; training of coaches; faculty of physical education; academic discipline; teaching features; methodological support.

Постановка проблеми: На данному етапі розвитку України з'явилися нові виклики котрі були пов'язані з пандемією та воєнним станом, які посилили цей вплив, обмеживши повноцінне професійне викладання дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення». Дистанційне навчання та пов'язані з ним незручності ускладнюють проведення освітнього процесу в цілому, та окремої дисципліни зокрема.

Навчальна дисципліна «Спортивно-педагогічне вдосконалення», є однією зі складових базової освіти, вона спрямована, перш за все, на формування професійних знань та вмінь майбутніх фахівців зі сфери фізичного виховання, вдосконалення теоретичної і практичної підготовки студентів, забезпечення можливостей для подальшого розвитку професійних знань, самореалізації в майбутній професійній діяльності.

Сьогодні як ніколи Україна має потребу у молодих кваліфікованих фахівцях в галузі фізичного виховання, які не тільки володіють сучасними знаннями, але й знають, як застосувати їх на практиці.

Неочікуванно стрімке використання інноваційних методів викладання, стало причиною масштабних освітніх реформ. В Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що в Україні повинен забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти шляхом оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень [9]. Тобто, мова йде про впровадження певних інновацій у сфері освіти. Тому, інноваційна діяльність у сфері вищої освіти в Україні потребує активізації, пошуку нових шляхів удосконалення системи навчання, створення нових інноваційних технологій.

Зрозуміло, що інноваційні методи навчання є більш ефективними при дистанційному навчанні, коли традиційні форми освітнього процесу вже не можуть ефективно розв'язувати важливі навчальні завдання.

Тому використання інноваційних методів при викладанні дисципліни «Спортивно-педагогічне навчання» має велике значення і потребує більш детального вивчення, зокрема, що стосується використання таких методів в освітньому процесі підготовки майбутніх тренерів.

Аналіз літературних джерел. Проблема впровадження інноваційних методів та підходів у процесі викладання практичних дисциплін була предметом багатьох досліджень вітчизняних вчених. Слід згадати наукові роботи Х. Шавельові, Ю. Бойко та Л. Соколенко, які присвячені застосуванню інноваційних методів в підготовці здобувачів вищої освіти в галузі фізичного виховання та спорту [7].

Автори звернули увагу, що інноваційність освітнього процесу реалізовується крізь призму динамічності змісту, варіативності форм, новітніх методів та технологій в галузі фізичної культури та спорту. До інноваційних методів було віднесено проблемне навчання, контекстна модель, модульне навчання, модель повного засвоєння знань, клубне навчання та дистанційне навчання.

Оптимізацією викладання практичних дисциплін на факультеті фізичного виховання з використанням розроблених інноваційних методів розглядали О. Череповська, А. Хрипач, В. Світлик та О. Кушиш через впровадження авторської методики, яка показала позитивний ефект, порівняно з чинною методичною системою, щодо покращення показників засвоєння практичного матеріалу [6].

Інші вітчизняні науковці Ю. Бойко, Л. Соколенко, Ю. Танасійчук у своєму дослідженні запропонували використання на практичних заняттях технологій дистанційного навчання: цифрові ресурси для зв'язку та комунікації (Moodle, Zoom або Classroom), відеоматеріали, відео уроки (YouTube), що дозволить студентам сформувати ціннісні орієнтації, переконання, інтереси, активного та свідомого підходу до фізичної діяльності [1].

Науковці П. Лівак, Ю. Коновал, Я. Максим'як визнають важливість використання інноваційних методів та прийомів, для підвищення інтересу студентів до навчання, яке забезпечується персоналізованими навчальними програмами. Вони також підкреслюють необхідність впровадження спеціального підходу до навчання, здорового способу життя та фізичної активності [3].

Мета статті – виявлення та використання найбільш ефективних інноваційних методів та технологій для викладання дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення», а також обґрунтувати їх застосування для підвищення якості освіти студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними завданнями вивчення дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення» є: засвоєння студентами комплексу практичних знань, що дозволить проводити тренування на високому професійному рівні з різних видів спорту в дитячо-юнацьких спортивних школах, секціях, спортивних клубах.

Саме тому для вирішення цих завдань були впроваджені нові інформаційні методи та технології, які допомогли вирішити завдання розвитку загальних практичних компетенцій майбутнього тренера. Актуалізація формування цих компетентностей має здійснюватися через вдосконалення змісту, форм та методів навчання; впровадження інформаційних технологій; сучасного навчально-методичного забезпечення. Особливого підходу для вирішення цих завдань потребує ситуація професійної підготовки майбутніх тренерів в умовах воєнного стану [6].

Інноваційні методи в системі вищої освіти передбачають введення нового в цілі, зміст, методи, прийоми навчання, способи і форми спільної взаємодії педагогів і студентів, методики їхніх поведінкових дій в певних стандартних ситуаціях [2].

Використання інноваційних методів у дисципліні «Спортивно-педагогічне вдосконалення» направлене на розвиток критичного мислення, самоорганізацію та прагнення до самовдосконалення.

Використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі спричинене швидким розвитком комп'ютерних технологій, їх активного впровадження у дисципліні «Спортивно-педагогічне вдосконалення», та реаліями воєнного часу. Цифровізація практичних дисциплін дозволяє переосмислити методи подання інформації, роблячи її більш інтерактивною та доступною. Головними прикладами цифровізації є доповіді-презентації, електронні підручники, практикуми з можливістю моделювання реальних процесів. Як правило такі покази доповнюються аудіо та відеоматеріалами [5]. Необхідно підкреслити, що використання комп'ютерних технологій є найбільш привабливими для сучасних студентів.

Також слід зазначити, що впровадження інноваційного метода різнорівневого навчання в дисципліну «Спортивно-педагогічне навчання» дозволило створити ефективний механізм індивідуалізації знань та формуванню у студентів навичок самостійної роботи. Система рейтингового підходу швидко адаптувала студентів, та стимулювала їх до отримання високих балів під час виконання контрольних завдань, підтверджуючи свої знання. Також слід зазначити, що використання інноваційних методів дозволяє підбирати вправи, які найкраще підходять до реалізації в домашніх умовах.

При викладанні практичних дисциплін в дистанційному форматі слід обов'язково наголосити, що для досягнення результатів необхідно використовувати розумне чергування навантажень і відпочинку; раціональне харчування; профілактику шкідливих звичок; щоденну рухову активність; дотримання правил особистої гігієни; загартовування; психогігієну [4].

Використовуючи інноваційні методи у викладанні дисципліни «Спортивно-педагогічне вдосконалення», слід враховувати всі компоненти навчально-виховного процесу, провести детальний аналіз широкого спектра факторів, який би включав наступні характеристики: теоретичний та практичний рівень знань, фізичний розвиток, психологічний стан, мотивацію студента, спосіб життя та хобі займаючихся. Всі ці характеристики дозволяють створити максимально ефективні та індивідуалізовані програми навчання.

Ефективність вивчення та засвоєння учбового матеріалу визначається не лише рівнем знань, а й внутрішньою мотивацією студентів до бажання отримувати знання. Одним з головних завдань для сучасного педагога є вивчення мотивації, оскільки вона допомагає регулярно займатися, та отримувати нові знання. Інноваційні методи формування мотивації студентів до вивчення предмету «Спортивно-педагогічне вдосконалення» включають в себе комплексну систему педагогічної взаємодії, спрямовану перш за все на діагностику, проєктування та управління навчальним процесом. Саме ця система дозволяє забезпечити студентам цілеспрямоване формування позитивного ставлення до навчання та особистого розвитку.

Висновки. Виявленні основні інноваційні методи, та показана ефективність використання цих методів. Розкрито необхідність використання інноваційних методів безпосередньо для предмету «Спортивно-педагогічне вдосконалення». Застосування інноваційних методів у викладанні предмету «Спортивно-педагогічне вдосконалення» підтверджується їх високою ефективністю. Такі методи дають можливість покращити професійну підготовку студентів в умовах воєнного стану.

Література

1. Бойко Ю. С., Соколенко Л. С., Танасійчук Ю. М. Інтеграція новітніх методик викладання фізичного виховання в закладах вищої освіти України з використанням технологій для дистанційного навчання. Академічні візії. 2023. № 20.
2. Олексієнко Я. І. Основні чинники здорового способу життя студентів різного рівня фізичної підготовленості : навч.-метод. посіб, Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2014. 175 с.
3. Лівак П. Є., Коновал Ю.М., Максим'як Я.О. Роль фізичної освіти у формуванні активного способу життя серед української молоді: виклики та перспективи. Академічні візії. 2024. № 31.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11219431>
4. Пітин М. П. Теоретична підготовка у фізичній культурі: монографія, Львів : ЛДУФК, 2015. 370 с.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8011003>.

5. Тимошенко О.В. Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури; Монографія. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 421 с.
6. Череповська О.А., Хрипач А.Г., Світлик В.В., Куспиш О.В. Оптимізація фізичної підготовленості студентів з використанням розробленого методичного забезпечення у фізичному вихованні закладів вищої освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. Випуск 2 (108).
URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25315/Cherepovskaya.pdf?s_equence=1&isAllowed=y
7. Шавель Х. Є., Бойко Ю. С., Соколенко Л. С. Інноваційні моделі підготовки здобувачів вищої освіти в галузі фізичного виховання та спорту. Академічні візії. 2023. No 17. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7724404>.
8. Яковлів В. Л. Основні вимоги до психофізичної підготовленості студентів: навч. посіб, Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. 271 с.
9. Закон України «Про інноваційну діяльність» Доступно з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

References

1. Boyko Yu., Sokolenko L., Tanasiychuk Yu. (2023) Intehratsiya novitnikh metodyk vykladannya fizychnoho vykhovannya v zakladakh vyshchoyi osvity Ukrayiny z vykorystanniam tekhnolohiy dlya dystantsiynoho navchannya [Integration of the latest methods of teaching physical education in higher education institutions of Ukraine using technologies for distance learning] Academic Visions. No. 20.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8011003>.
2. Oleksienko Ya. (2014) Osnovni chynnyky zdorovoho sposobu zhyttya studentiv riznogo rivnya fizychnoyi pidhotovlenosti [The main factors of a healthy lifestyle of students of different levels of physical fitness] teaching method. manual, Cherkasy: CHNU named after B. Khmelnytskyi, 175 p.
3. Livak P., Konoval Y., Maksym'yak Y. (2024) Rol' fizychnoyi osvity u formuvanni aktyvnoho sposobu zhyttya sered ukrayins'koyi molodi: vyklyky ta perspektyvy [The role of physical education in the formation of an active lifestyle among Ukrainian youth: challenges and prospects] Academic Visas. No. 31. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11219431>
4. Pityn M. (2015) Teoretychna pidhotovka u fizychniy kul'turi [Theoretical training in physical culture] a monograph, Lviv: LDUFK, 370 p.
5. Tymoshenko O. (2008) Optymizatsiya profesiynoyi pidhotovky maybutnikh vchyteliv fizychnoyi kul'tury [Optimization of professional training of future physical culture teachers] Monograph. – Kyiv: NPU named after M. Dragomanova, 421 p.
6. Cherepovskaya O., Khrypach A., Svitlyk V., Kuspish O. (2019) Optymizatsiya fizychnoyi pidhotovlenosti studentiv z vykorystanniam rozroblenoho metodychnoho zabezpechennya u fizychnomu vykhovanni zakladiv vyshchoyi osvity [Optimization of students' physical fitness using the developed methodological support in physical education in higher education institutions] Scientific Journal of the National Polytechnic University named after M.P. Dragomanov. Issue 2 (108).
URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/25315/Cherepovskaya.pdf?s_equence=1&isAllowed=y
7. Shavel Kh., Boyko Yu., Sokolenko L. (2023) Innovatsiyini modeli pidhotovky zdobuvachiv vyshchoyi osvity v haluzi fizychnoho vykhovannya ta sportu [Innovative models of training higher education students in the field of physical education and sports] Academic Visions. No. 17. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7724404>.
8. Yakovliv V. (2016) Osnovni vymohy do psykhofizychnoyi pidhotovlenosti studentiv [Basic requirements for psychophysical preparation of students] teaching. manual, Vinnytsia: Nilan-LTD, 271 p.
9. Law of Ukraine "On Innovation Activity" Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01\(186\).28](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.01(186).28)

УДК: 796:316.61=

Приймак М.М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ
<https://orcid.org/0000-0003-3249-9902>

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СПОРТСМЕНА ІЗ СОЦІАЛЬНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ У КОНТЕКСТІ ЙОГО СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ

Дослідження присвячено аналізу ключових аспектів, які впливають на соціальну адаптацію спортсменів у динамічному спортивному середовищі. Важливою умовою успішної адаптації, як зазначено в статті, є наявність підтримки з боку тренерів, родини та соціального оточення. Таке середовище не лише сприяє збереженню емоційної рівноваги, але й мотивує до досягнення нових життєвих і професійних цілей. У статті зазначено, як соціальна підтримка, зокрема з боку тренерів, допомагає спортсменам ефективно справлятися з труднощами, які виникають на професійному шляху, як здатність до встановлення й підтримання позитивних міжособистісних стосунків є важливим показником рівня соціальної адаптованості спортсмена.

Результати огляду стану дослідження зазначеної теми підкреслюють значущість соціальної адаптивності не лише для спортивної кар'єри, але й для загального благополуччя спортсменів. Гармонійний баланс між спортивною діяльністю та особистим життям сприяє формуванню довготривалих життєвих цілей і розвитку якостей, необхідних для успішного включення в нові життєві ситуації. Автори наголошують на необхідності спрямування подальших досліджень на глибший аналіз специфіки адаптаційних процесів спортсменів у різних видах спорту.